

U S N E S E N Í

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně senátu JUDr. Elišky Cihlářové a soudců JUDr. Karla Šimky, JUDr. Jaroslava Hubáčka, JUDr. Bohuslava Hnízдила a JUDr. Jiřího Pally v právní věci žalobce: **A. L.**, zastoupen Mgr. Evou Kantoříkovou, advokátkou se sídlem Mezírka 1, Brno, proti žalovanému: **Ministerstvo vnitra**, se sídlem Nad Štolou 3, Praha 7, v řízení o kasační stížnosti žalobce proti usnesení Krajského soudu v Ostravě ze dne 27. 2. 2009, č. j. 63 Az 7/2008 - 33,

t a k t o :

- I. Kasační stížnost **se odmítá** pro nepřijatelnost.
- II. Žádný z účastníků **nemá** právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

O d ů v o d n ě n í :

Krajský soud v Ostravě usnesením ze dne 27. 2. 2009, č. j. 63 Az 7/2008 – 33, odmítl žalobu proti rozhodnutí Ministerstva vnitra (dále jen „ministerstvo“) ze dne 16. 1. 2008, č. j. OAM-1-1005/VL-07-11-2007, kterým byla zamítnuta žádost žalobce (dále jen „stěžovatel“) o udělení mezinárodní ochrany jako zjevně nedůvodná podle ustanovení § 16 odst. 2 zákona č. 325/1999 Sb., ve znění pozdějších předpisů, (dále jen „zákon o azylu“). Proti tomuto usnesení podal stěžovatel v zákonné lhůtě kasační stížnost.

Nejvyšší správní soud, po konstatování přípustnosti kasační stížnosti, se ve smyslu ustanovení § 104a s. ř. s. zabýval otázkou, zda kasační stížnost svým významem podstatně přesahuje vlastní zájmy stěžovatele. Pokud by totiž tomu tak nebylo, musela by být podle citovaného ustanovení odmítnuta jako nepřijatelná.

Zákonný pojem „přesah vlastních zájmů stěžovatele“, který je podmínkou přijatelnosti kasační stížnosti, představuje typický neurčitý právní pojem. Do s. ř. s. byl zaveden zákonem č. 350/2005 Sb. s účinností ke dni 13. 10. 2005. Ve věcech azylu v nové úpravě institutu nepřijatelnosti (§ 104a s. ř. s.) je nyní kasační stížnost mimořádným opravným prostředkem omezeným na případy objektivní nutnosti rozhodnutí Nejvyššího správního soudu. Z těchto důvodů bude kasační stížnost ve věcech azylu přijata k projednání jen tehdy, jestliže rozhodování o ní umožní Nejvyššímu správnímu soudu zároveň plnit obecnější sjednocující funkci v systému správního soudnictví.

O přijatelnou kasační stížnost se tak prakticky může jednat v následujících typových případech: 1/ Kasační stížnost se dotýká právních otázek, které dosud nebyly vůbec či nebyly plně řešeny judikaturou Nejvyššího správního soudu. 2/ Kasační stížnost se týká právních otázek, které jsou dosavadní judikaturou řešeny rozdílně, přičemž rozdílnost v judikatuře může vyvstat na úrovni krajských soudů i Nejvyššího správního soudu. 3/ Kasační stížnost bude přijatelná pro potřebu učinit tzv. judikatorní odklon. To znamená, že Nejvyšší správní soud ve výjimečných

a odůvodněných případech sezná, že je na místě změnit výklad určité právní otázky řešené dosud správními soudy jednotně. 4/ Další případ přijatelnosti kasační stížnosti bude dán tehdy, pokud by bylo v napadeném rozhodnutí krajského soudu shledáno zásadní pochybení, které mohlo mít dopad do hmotněprávního postavení stěžovatele.

O zásadní právní pochybení se v konkrétním případě může jednat především tehdy, pokud krajský soud ve svém rozhodnutí nerespektoval ustálenou a jasnou soudní judikaturu a nelze navíc vyloučit, že k tomuto nerespektování nebude docházet i v budoucnu, nebo pokud krajský soud v jednotlivém případě hrubě pochybil při výkladu hmotného či procesního práva. V této souvislosti je však třeba zdůraznit, že Nejvyšší správní soud není v rámci této kategorie přijatelnosti povolán přezkoumávat jakékoliv pochybení krajského soudu, ale pouze pochybení tak výrazné intenzity, o němž se lze důvodně domnívat, že pokud by k němu nedošlo, věcné rozhodnutí krajského soudu by bylo odlišné. Nevýrazná pochybení, především procesního charakteru, proto zpravidla nebudou dosahovat takové intenzity, aby způsobila přijatelnost následné kasační stížnosti.

Stěžovatel v kasační stížnosti výslovně uvedl, že ji podává z důvodů uvedených v ustanovení § 103 odst. 1 písm. a), b) a d) s. ř. s., ale vzhledem k tomu, že napadeným usnesením byla žaloba odmítnuta, mohl Nejvyšší správní soud toto rozhodnutí přezkoumat pouze z hlediska jeho zákonnosti ve smyslu § 103 odst. 1 písm. e) s. ř. s. Směřuje-li kasační stížnost proti usnesení soudu o odmítnutí žaloby, připadá v úvahu pouze důvod podle citovaného ustanovení, tj. nezákonnost rozhodnutí o odmítnutí návrhu. Důvod kasační stížnosti podle ustanovení § 103 odst. 1 písm. e) s. ř. s. v sobě přitom zahrnuje jak nezákonnost rozhodnutí o odmítnutí návrhu, tak i procesní pochybení soudu, která tomuto rozhodnutí předcházela. Nesprávná kvalifikace stížnostního důvodu stěžovatelem však není na překážku jejímu projednání.

Stěžovatel v kasační stížnosti uvedl, že krajský soud nesprávně posoudil splnění podmínek pro odmítnutí jeho žaloby. Krajský soud jej vyzval usnesením ze dne 26. 5. 2008 v mateřském jazyce k odstranění vad podané žaloby. Tato výzva však neobsahovala poučení, že je stěžovatel oprávněn požádat o ustanovení zástupce. Na tuto výzvu stěžovatel nereagoval, neboť pro něj byla z důvodu neznalosti českého práva a odlišného sociálního a kulturního prostředí, ze kterého pochází, naprosto nesrozumitelná. Stěžovatel uvedl, že je zcela nemajetný a poukázal mimo jiné ust. § 30 o. s. ř. ve spojení s § 64 s. ř. s., podle kterého je předseda senátu povinen poučit účastníka řízení tom, že může podat žádost o ustanovení zástupce. V důsledku nesplnění poučovací povinnosti soudu nebyly podle stěžovatele dány podmínky pro odmítnutí žaloby.

Otázkou poučovací povinnosti soudu ve správním soudnictví se Nejvyšší správní soud již zabýval například v rozhodnutích ze dne 15. 3. 2005, č. j. 2 Azs 292/2004 – 32 a ze dne 30. 1. 2008, č. j. 6 Ads 10/2007 - 56, (dostupné na www.nssoud.cz), ve kterých vyslovil jednoznačně, že bez dalšího nelze pod obecnou poučovací povinnost soudu podle ust. § 36 odst. 1 s. ř. s. zařadit i povinnost poučování o možnosti požádat o ustanovení zástupce.

Podle ust. § 35 odst. 8 s. ř. s. navrhovateli, u něhož jsou předpoklady, aby byl osvobozen od soudních poplatků, a je-li to třeba k ochraně jeho práv, může předseda senátu na návrh ustanovit usnesením zástupce, jímž může být i advokát; hotové výdaje zástupce a odměnu za zastupování platí v takovém případě stát. Z uvedeného ustanovení tak vyplývá, že jednou z podmínek pro ustanovení advokáta zástupcem je návrh stěžovatele. Podle ust. § 36 odst. 1 s. ř. s. mají účastníci v řízení rovné postavení a soud je povinen poskytnout jim stejné možnosti k uplatnění jejich práv a poskytnout jim poučení o jejich procesních právech

a povinnostech v rozsahu nezbytném pro to, aby v řízení neutrpěli újmu. Zákon přitom nestanoví, co je třeba ve smyslu tohoto ustanovení rozumět „mírou nezbytnou“.

Nejvyšší správní soud v rozhodnutí ze dne 15. 3. 2005, č. j. 2 Azs 292/2004 - 32 k poučovací povinnosti uvedl následující: „(...) V řízení občanskoprávním je poučovací povinnost soudu ve vztahu k možnosti požádat o ustanovení zástupce řešena přímo v zákoně, neboť podle § 30 o. s. ř. účastníku, u něhož jsou předpoklady, aby byl soudem osvobozen od soudních poplatků, předseda senátu ustanoví na jeho žádost zástupce, jestliže je to třeba k ochraně jeho zájmů. O tom, že může tuto žádost podat, je předseda senátu povinen účastníka poučit. Ve správním soudnictví však uvedené ustanovení použít nelze, neboť s. ř. s. má vlastní úpravu týkající se ustanovování advokáta zástupcem a § 35 odst. 7 s. ř. s. (nyní § 35 odst. 8 s. ř. s.) povinnost soudu poučit účastníka o možnosti požádat o ustanovení zástupce neukládá.

Je tak třeba posoudit, zda obecná poučovací povinnost soudu o procesních právech účastníka podle § 36 odst. 1 s. ř. s. zahrnuje i poučení o možnosti požádat o ustanovení advokáta. Nejvyšší správní soud při této úvaze vycházel ze sbora citovaných ustanovení s. ř. s. a o. s. ř. a z nálezu Ústavního soudu České republiky ze dne 19. 9. 1996, sp. zn. III. ÚS 104/96, ve kterém soud uvedl, že podmínky a hranice poučovací povinnosti obecných soudů jsou ústavně dány (vymezeny) především příkazanou nestranností obecných soudů (čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod) a dále zásadou rovnosti účastníků v řízení (čl. 96 odst. 1 ústavního zákona č. 1/1993 Sb. ČR, čl. 37 odst. 3 Listiny základních práv a svobod), a to bez ohledu na to, o jaké řízení jde, či jaká věc má být projednána; z těchto ústavních kautelel nesmí procesní poučení obecných soudů vykročit. Ústavní soud v citovaném rozhodnutí dospěl k závěru, že povinnost obecných soudů poskytnout účastníkům řízení poučení o jejich procesních právech pod ústavními aspekty znamená, že může jít jen o poučení takové, které se nikterak nedotýká vzájemného procesního postavení účastníků (zvyhodnění jednoho vůči druhému) a které - jak se rozumí samo sebou - nesmí v sobě obsahovat ani náznak toho, jaké je stanovisko soudu k projednávané věci, příp. jak soud zamýšlí věc rozhodnout; takto ústavně restriktivně chápáná poučovací povinnost obecných soudů ve svých důsledcích znamená, že obecným soudem poskytnuté poučení nikterak nesmí zmenšit vlastní odpovědnost účastníka řízení za jeho procesní postup v řízení, včetně odpovědnosti za to, zda v řízení před obecným soudem vystupuje sám nebo za pomoci zástupce, včetně vlastní odpovědnosti za jeho volbu. Uvedené rozhodnutí se sice týká obecné poučovací povinnosti soudů v občanskoprávním řízení, ale základní teze v něm publikované jsou aplikovatelné i na správní soudnictví. Nejvyšší správní soud si je vědom toho, že ve správním soudnictví stojí proti správnímu orgánu, který disponuje kvalifikovaným aparátem, mnohdy práva neznalý žalobce a poučovací povinnost soudu je proto jedním z hlavních prostředků, jak zajistit požadovanou „rovnost zbraní“. Přesto se domnívá, že příliš široce pojímaná poučovací povinnost není na místě, neboť by nebyla v souladu s celou řadou zásad soudního řízení [zejména zásadou hospodárnosti a rychlosti řízení, případně s již výše zmíněnou zásadou „vigilantibus iura scripta sunt (bdělým náležejí práva)“]. Nejvyšší správní soud tak zastává názor, že bez dalšího nelze pod obecnou poučovací povinnost soudu podle § 36 odst. 1 s. ř. s. zařadit i povinnost poučování o možnosti požádat o ustanovení zástupce. Nicméně si lze představit situace, kdy by bylo vhodné a někdy i nezbytné, aby soud účastníka o takové možnosti poučil. Dle názoru soudu by se jednalo zejména o řízení, v nichž je zastoupení advokátem povinné (tedy např. řízení o kasační stížnosti). Při posuzování, zda účastníka o možnosti požádat o ustanovení zástupce poučit či nikoli, je soud povinen uvážit, zda v tom kterém konkrétním případě je poučení stěžovatele o takové možnosti „poučením v onom nezbytném rozsahu, aby účastník neutrpěl v řízení újmu“, jak požaduje s. ř. s. Při této úvaze by pak soud měl zvažovat zejména charakter projednávané právní věci, úroveň účastníkovy podání, jeho orientaci v právním řádu a v neposlední řadě také schopnosti účastníka, případně jeho majetkové či osobní poměry, a pokud se jedná o cizince, tak rovněž jeho znalost českého jazyka.

V daném případě by tato poučovací povinnost mohla být na místě, pokud by stěžovatel na výzvu soudu zareagoval a nějakým způsobem se vůči soudu projevil. Pak by bylo nejen zřejmé, zda je třeba stěžovateli ustanovit tlumočnicka, ale také by byly dány podmínky pro to, aby soud mohl zvažovat, zda s ohledem na charakter projednávané věci a osobu stěžovatele není vhodné poučení také o možnosti požádat o ustanovení zástupce. Jak již však bylo opakovaně uvedeno, stěžovatel zůstal i přes výzvu nečinný a v takovém případě nelze [k]rajskému soudu (...) nic výtknout.“

Závěry již Nejvyšším správním soudem vyslovené zcela dopadají i na danou věc. Z předloženého spisu totiž vyplývá, že výzva krajského soudu k doplnění a upřesnění podání byla ve všech podstatných bodech srozumitelná. Jasně jsou v ní vymezeny potřebné chybějící náležitosti, nechybí ani poučení o důsledcích neodstranění vad. Nejvyšší správní soud proto zdůrazňuje, že v případě, že stěžovatel obdržel podání od soudu, jehož obsahu spolehlivě neporozuměl, měl možnost se zákonnými prostředky domoci sjednání nápravy. Pokud lze u žadatele o azyl, jemuž byla výzva doručena do azylového pobytového střediska, předpokládat, že mu pracovníky střediska nebyla poskytnuta pomoc, nejjednodušší a odpovídající cestou bylo dostavit se k soudu a tuto skutečnost mu sdělit. Pokud tak neučinil, nemůže jít jeho nečinnost k tíži soudu, neboť i na stěžovatele se vztahuje obecná právní zásada *vigilantibus iura scripta sunt* (bdělým náležejí práva).

Vzhledem k tomu, že stěžovatel na výzvu soudu vůbec nereagoval, nemohl krajský soud posoudit, zda s ohledem na charakter projednávané věci a osobu stěžovatele není vhodné poučení také o možnosti požádat o ustanovení zástupce. Stěžovatel v žalobě pouze uvedl, že trvá na důvodech, které uváděl v pohovoru k žádosti o udělení azylu (takto lze zřejmě rozumět výrazu „trvám na důvody, které jsem uváděl na rozhovoru“ uvedenému v překladu jeho žaloby z mongolského do českého jazyka), že dostal negativní rozhodnutí, a že proto podává žalobu. Z této žaloby není vůbec patrné, z jakých skutkových a právních důvodů považuje stěžovatel rozhodnutí ministerstva za nezákonné. Pokud tak nebyl vymezen rozsah a důvody žaloby, nebylo možné ani posuzovat, zda s ohledem na charakter projednávané věci není vhodné poučení o možnosti požádat o ustanovení zástupce. Krajský soud proto postupoval v souladu se zákonem, když žalobu odmítl podle ust. § 37 odst. 5 s. ř. s., neboť v řízení nebylo možno pro tento nedostatek pokračovat.

Nejvyšší správní soud neshledal tedy žádné důvody pro přijetí kasační stížnosti k věcnému projednání, která za těchto okolností svým významem podstatně nepřesahuje vlastní zájmy stěžovatele.

Z výše uvedených důvodů je kasační stížnost stěžovatele nepřijatelná, a proto ji Nejvyšší správní soud odmítl (§ 104a odst. 1 s. ř. s.).

Výrok o nákladech řízení se opírá o ustanovení § 60 odst. 3 věty první za použití § 120 s. ř. s., podle něhož žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení, byl-li návrh odmítnut.

P o u č e n í: Proti tomuto usnesení **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 25. června 2009

JUDr. Eliška Cihlářová
předsedkyně senátu